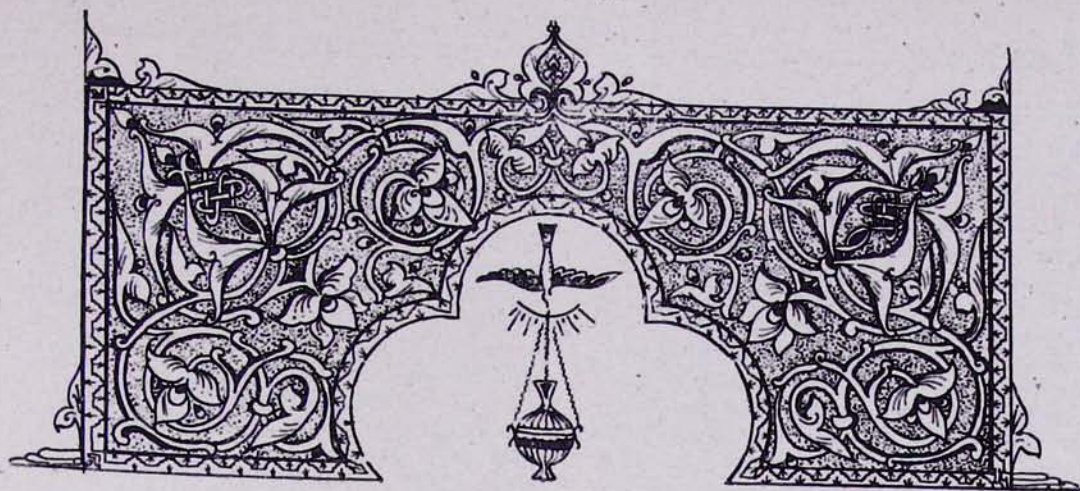

ԱՍՏԱՆՈՐՅԱ ԵՎ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴՅԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒՄ

Յուրաքանչյուր տարի պատմության մեկ էջն է, հավերժի մի ակնթարթը: Այն իր անջնջելի հետքն է թողնում պատմության ուղեծրի վրա, դառնում պատմության շղթայի մի օղակը: Անսահման ժամանակի իմաստավորված մի հատվածն է այն:

Յուրաքանչյուր Նոր տարի բազում մտորումների տեղիք է տալիս: Հետադարձ հայացք ձգելով անցնող տարվա 365 օրերի վրա, ամեն մարդ նժարի վրա է դնում այդ օրերից յուրաքանչյուրի արժեքը: Միշտ թե սխալ, արդյունավետ թե ապարդյուն, այդ օրերն անպայման թողնում են իրենց հետքը մեր կյանքում, թողնում են, որպեսզի օգնեն մեզ չկրկնելու թույլ տրված սխալները կամ առավել ամրապնդելու և զորացնելու այն լավն ու բարին, որ եղել է անցնող տարվա ընթացքին:

Ահա այս մտորումներով է, որ այս տարի ևս Մայր Աթոռի միաբանները, գլխավորությամբ Ամենայն Հայոց Հայրապետի, Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի անդամները, հոգևոր ճեմարանի դասախոսական կազմը, սաներն ու բազմաթիվ հրավիրյալներ հավաքվել էին Մայր Աթոռի սեղանատանը:

Խմբովին արտասանված Տերունական աղոթքից հետո հնչում է ճեմարանի քայլերգը: Նոր տարվա երեկոյի բացման և

շնորհավորական խոսքով հանդես է գալիս հոգևոր ճեմարանի տեսուչ Տ. Եզնիկ քհն. Պատրիարք:

«Վեհափառ Տեր, գերաշնորհ սրբազան հայրեր, հարգարժան անդամք Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի և Վերստուգիչ հանձնաժողովի, հոգեշնորհ և արժանապատիվ հյուրեր, սիրելի դասախոսներ և սաներ:

«Ձիարդ սրբնթաց են թոնչք ամաց... Ո՛ր ըզմտաւ ամ, թէ այսքան վաղանց աւուրք հին տարւոյն սրացեալք ի բաց մեկնէին ի մէնջ...»:

Այո, երեկ էր կարծես, որ հավաքվել էինք այստեղ, նվիրական այս հարկի տակ՝ դիմավորելու 1987 տարին: Իսկ այսօր, նույն կազմով և նույն հոգեկան հուզումներով հրաժեշտ ենք տալիս նրան: Ինչքան շուտ անցավ: Մի քանի ամիսստոյն էս, տըխրում, ցավում: Այո: Երանի: Չէ՛ որ արագ են անցնում լավ տարիները: Իսկ եթե այդ տարիները նաև արդյունավետ են, ապա մեզ թվում է, թե դրանք չեն անցնում: Դրանք մնում են, մնում են իրենց արդյունքներով: Ահա այդպիսի մի տարի էր անցնող տարին թե՛ ողջ մարդկության և թե՛ հայ ժողովրդի ու Հայ Եկեղեցու, մասնավորապես Ս. Էջմիածնի համար:

Տարին նախ հատկանշվեց երկու գեր-

հզոր երկրների և նրանց ժողովուրդների միջև բարյացակամության ու սիրո հաստատումով:

Իսկ Հայ Եկեղեցու և ի մասնավորի Ս. Էջմիածնի համար ամենակարևոր իրադարձությունը Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի հովվապետական այցելությունն էր Հյուսիսային Ամերիկայի երեք հայկական թեմերին: Այդ այցելության ընթացքում մի անգամ ևս հաստատվեց, որ հայր՝ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի գավակը, ուր էլ որ գտնվելիս լինի, նրա հայացքը ուղղված է դեպի Ս. Էջմիածինը, նրա սիրտը թրթռում է Մայր Հայաստանի կարոտով, և նրա հոգու ճշմարիտ սնունդը Լուսավորչի հաջորդի օրհնությունն է միայն: Մենք այդ ամենը գիտենք: Այդ ամենը գիտի ամեն ոք, ուր էլ որ ապրելիս լինի: Անհրաժեշտ է սակայն, որ այդ ճշմարտությունը երբեմն-երբեմն աղաղակվի, որպեսզի ճշմարտության թշնամիների որոգայթները ամլանան իսպառ: Եվ վստահ եմ, որ խորը ճշմարտություն կա ամերիկահայ նշանավոր դեմքերից մեկի հետևյալ հայտարարության մեջ. «Եթե Վազգեն կաթողիկոսը երկու անգամ էլ մեզ այցելի, Ամթիլիսան այլևս այստեղ գոյություն չի ունենա»:

Նոր տարվա սեմին չպետք է միայն ներշնչվենք անցյալով, այլ նաև պետք է ծրագրենք ապագան: Երկու կարևոր իրադարձություններ հույս ունեն, որ կարժևորեն Մայր Աթոռի և հոգևոր ճեմարանի 1988 տարին:

1987—88 ուսումնական տարին հորելյանական է հոգևոր ճեմարանի համար: Ուղիղ 350 տարի առաջ Փյոնիպոս Աղբակեցի կաթողիկոսը Մայր Աթոռի ուսումնարանը, որ գտնվում էր Հովհաննավանքում, փոխադրեց Ս. Էջմիածին, որը կարճատև ընդմիջումներով, մինչև այսօր շարունակում է Հայ Եկեղեցուն և հայ ժողովրդին տալ արժանավոր հոգևորականներ:

Իսկ 1991 թվականը Մայր Աթոռի՝ Սսից Ս. Էջմիածին տեղափոխության 550 ամյակն է:

Հոգևոր ճեմարանի ուսումնական խորհուրդը ծրագրել է այս տարվանից սկսյալ մինչև 1991 թ. տարեկան գիտական սեմինարներ անցկացնել, հիմնականում ուսումնասիրելով Ս. Էջմիածնի վերջին 550 տարիների և հոգևոր ճեմարանի 350 տարիների գործունեությունը:

Երկրորդ կարևոր իրադարձությունը, վստահաբար, լինելու է Հին Կտակարանի աշխարհաբար թարգմանությունը, որ պատրաստ կլինի 1988 թ. աշնանը, իբրև նվեր

մեր սիրելի Վեհափառ Հայրապետի ծննդյան 80-ամյակին:

Վեհափառ Տեր, այս ամենի իրագործման համար մենք խիստ կարիք ունենք Ձերդ Սրբության օրհնությանը և զնախառնաքին: Օրհնությանը, որպեսզի մեր հոգիները միշտ լի լինեն եռանդով և ուժով, և զնախառնաքին, որպեսզի չընկճվենք կողմնակի, սակայն հավանաբար անխուսափելի, խոչընդոտներից»:

Տեր Եզնիկ քհն. Պետրոսյունի խոսքից հետո բոլոր ներկաները հուռնկալա երգում են «Հայրապետական մաղթանքը»: Ապա ճեմարանի նախապատրաստական լսարանի ուսանող Հովհաննես Սարգսյանը արտասանում է Սիամանթոյի «Կաղանդի իրիկուն» բանաստեղծությունը:

Արտասանությունից հետո ճեմարանի սաները, ղեկավարությամբ շարականագիտության դասախոս պրն. Խորեն Պալյանի և երաժշտագիտության դասախոս պրն. Կոմիտաս Քեչիշյանի, կատարեցին Ներսես Շնորհալու «Ամուլք հաատոյ» և Մովսես Խորենացու «Ով գերահրաշ ծաղիկ» շարականները: Ապա Մայր Աթոռի միաբանության անունից խոսք ասաց Ս. Ասողիկ վրդ. Արիստակեսյանը:

«Վեհափառ Տեր,

Գերաշնորհ, հոգեշնորհ և արժանապատիվ հայրեր, Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի պարոնաք, սիրելի ուսուցիչներ, սիրելի ուսանողներ և պաշտոնյաներ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի:

Այսօր կրկին տարեմուտ է: Եվ այս տարեմուտի պահին կրկին ու կրկին կանգնած տառածության մեջ՝ մտածում ենք ժամանակի մասին: Ծանր և քաղցր պարտականություն է, Վեհափառ Տեր, Ձեր միաբանության բոլոր անդամների անունից այսօր խոսք առնել և շնորհավորել Ձերդ Սրբության հառաջացող Նոր տարին և նրան հաջորդող Քրիստոսի Ս. Ծնունդը: Աստվածաշնչի սրբազան տողերը ակնարկում են այն մասին, թե Արարիչն Աստված ստեղծեց երկինքը և երկիրը, և այն ամենը, որ երևում է, մենք գգում, հասկանում ենք այն մեր զգայարանների միջոցով: Աստված ստեղծեց և այն ամենը, ինչ անտեսանելի է, ոչ զգայական, սակայն հավերժական: Արարիչն Աստված ստեղծեց ամենայն ինչ՝ երևելի և աներևույթ: Դա արարչագործության ժամանակն է: Ավետարանի սրբազան տողերը վկայում են մեզ, որ եղավ լրումն ժամանակի և տեղի ունեցավ մարդեղությունը: Մարդեղության խորհրդով սկիզբ դրվեց մի նոր ժամանակի, և Գողգոթայի վրա բարձրացող խաչը

դարձավ ամենակարևոր և ամենաէական ժամացույցը, որ ցույց տվեց միաժամանակ և՛ անցյալը, և՛ ներկան, և՛ ապագան: Քրիստոնյա Եկեղեցին լուսապսակ հայրերից մեկը՝ Մեծն Օգոստինոս, իր «Խոստովանություններ» գիրքը կազմելիս, անդրադարձավ այս հարցին և ասաց. «Եվ ի՞նչ է ժամանակը: Երբ ինձ չեն հարցնում, թվում է ինձ, թե ես գիտեմ, սակայն երբ հարցնում են, ես այլևս չեմ կարողանում պատասխանել: Ջարմանալի է, ինչը անցել է, այլևս չի դառնալու, ինչը որ չի եկել, ինձ տակալվին չի հետաքրքրում, իսկ ինչը ներկա է՝ չեմ հասկանում»: Այսպիսի խորհրդածություններ կատարել են բոլոր ժողովուրդների մեծ մտածողները, և այսպիսի եզրահանգումներ կատարել են շատ իմաստուններ: Ինչպիսի գուգադիպություն: 1956 թվականին, Միաձուլված Սուրբ Խորանի առջև կանգնած, Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի գահի 130-րդ զահակալը արտաբերել է հետևյալ բարոյափոխության հռչակապ դառնումը ժամանակի մասին. «Մեր տեսակետով էականը այն չէ, թե ինչ է ժամանակը ինքն իր մեջ, թե առարկայական իրականության կհամապատասխանե՞նք՝ ան, թե պարզապես մարդկային զգայականության մեկ կերպն է: Այլ էականը այն է, թե անսկիզբ ու անվախճան ժամանակի հավիտենական տևողության մեջ ամեն մեկս մեր ժամանակը ունինք: Եվ ահա մեծ հարցումը՝ ինչպե՞ս ապրիլ մեր ժամանակը»: Թող տարօրինակ չթվա, եթե եզրակացնենք, որ այս խրատը իր մեջ ամփոփում է ողջ մարդկության մեծ մտածողների կենսափոխությունը: Մեզ կմնա այսօր Միաձուլված Ս. Խորանի առջև վերանորոգման ահեղ խորհրդի մեծ տեսիլներով մեկս մյուսին շնչանք՝ սիրելի եղբայր, գգույշ քայլի Էջմիածնում, որովհետև ամեն տեղ սրբազան մատմք է հանգչում, քանի որ Արարատի և Արագածի ճիշտ մեջտեղում մի փոքրիկ ժողովուրդ կարողացավ հասկանալ Արարչագործության վեհ իմաստը, և Արարչի առաքած Որդու մեծ շնորհությունը, կենսական հաղորդության վեհ իմացականությունն ու երկնքի ժառանգորդ դառնալու ահեղ ճրջմարտությունը: Եվ քանի որ Աստված ստեղծեց ամենայն ինչ՝ երևելի և աներևույթ, մարդը կարծում ենք, թե ժամանակը միայն տեսանելի իրերի չափումն է, շարժումը, կշիռը, տարածությունն ու ձգողությունը: Սակայն մեզանից վեր, մեր իմաստությունից վեր գտնվում է անտեսանելին, անչափելին և անկշռելին, որ է Արարչությունը Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի: Ձերդ Վեհափառության ուխտի բոլոր

անդամների կողմից, Հայրապետ մեր, թույլ տվեք մատչել Ձեր Ս. Աջին որպես նախախնամությունից սահմանված առաջնորդող շատ կարևոր քրիստոնեական այս կենտրոնին, և միաձուլված աղոթքով շնչանքալ, որ այն ժամանակը, որ դուք ապրեցիք այս անցնող տարիների ընթացքում, իր կենսական ցողերը շռայլորեն սփռելու է մեզ վրա և ցույց է տալու այն ճանապարհը, որ բխում է մեկ ընդհանրական Ս. Խորանից, այն վեմը Աստվածային, որի վրա կառուցվեց Քրիստոսի Եկեղեցին:

Ծնորհավոր Նոր տարի և Ս. Ծնունդ, Վեհափառ Տեր:

Հայր սուրբի բովանդակալից խոսքից հետո «Հայաստան» և «Տավորիկի կրտսերի» երգերի ոգեշունչ կատարմամբ նորից հանդես են գալիս ճեմարանի սաները: Ապա Դ լսարանի ուսանող Գարսևան Երանյանը արտասանում է Հովհաննես Ժիրազի «Նվեր Սփյուռքի հայության» բանաստեղծությունը, որը մեծ տպավորություն է թողնում ներկաների վրա: Հետո հոգևոր ճեմարանի սաները կատարում են «Ժառագայթ և կերպարանք» և «Արևելք գերարփի» շարականները, որից հետո ուսանողության անունից խոսք է ասում Ե լսարանի ուսանող Սարգիս Դանդիլյանը:

«Վեհափառ Տեր.

Հարգարժան անդամներ Գերագույն Հոգևոր Խորհրդի, գերաշնորհ սրբազան հայրեր, հոգեշնորհ և արժանապատիվ հայրեր, հարգելի դասախոսներ, սիրելի ուսանող եղբայրներ և ներկաներ,

Եվս մի երկու ժամ և ժամացույցը կազդարարի Նոր տարվա գալուստը: Ավետարանը այս ազդականչով կփոխվի թվականը՝ 1987-ը կգնա պատմության գիրքը, և նրան կհաջորդի Նոր, 1988-ի այգաբացը՝ իր գալիքի պայծառ շողերով: Հնի և նորի եզրագծում յուրաքանչյուր անհատ սովորաբար խորհում է հավիտենական, անսկիզբ ու անվախճան ժամանակի մասին: Որպեսզի այս անցավոր աշխարհում մեր ժամանակավոր կյանքը լինի իմաստալից ու հետաքրքրական, բոլորիս վսեմ նպատակն ու ձգտումը պետք է լինի այն լցնել մկրտական, օրինական և ազգանվեր գործերով: Ամեն տարի, ժամանակի այս տոնին պետք է ներանձնանալ, հաշվետվություն կատարել խղճի առջև. հանրագումարի բերել մեր կյանքը, ուրախանալ ձեռք բերած հաջողություններով, ափսոսալ կրած հուսախաբությունների համար, զղջալ կատարած թյուր գործերի համար, մեղքերին քավություն ստացած, սրբազան ու վեհ զգացումներով, նորոգված կյանքով ոտք դնել Նոր տարվա սեմին մեկ վճռականությամբ՝

հավատարմորեն, անձնորացաբար նվիրվել և անմնացորդ սիրով խոնարհաբար ծառայել ազգին ու Եկեղեցուն:

Ամեն Նոր տարվա հետ առաջադեմ ողջ մարդկության իղձն ու ցանկությունն է եղել տեսնել խաղաղություն երկրի վրա և համերաշխություն ազգերի միջև: Խաղաղության պահպանման սրբազան գործում անընկուն մասնակցություն ցուցաբերեց մեր ազգընտիր գահակալը՝ մեր ժողովրդի հույսի ու լույսի օրրան Միածնաէջ Սուրբ Էջմիածնի խաղաղության Զահակիրը:

Վեհափառ Տեր, թույլ տվեք հոգեհորոգ, ուրախարար, հուսատառ ակնկալություններով, ճեմարանի ուսանողության անունից ի խորոց արտի շնորհավորել Ձեր Նոր տարին, ցանկանալ Ձեզ արևշատություն, քաջատողություն և երկար-երկար տարիների բեղմնավոր կյանք: Տաքեմուտի այս խորհրդավոր երեկոյին ճեմարանականներս մեզ քարեմաղթության խոսք ենք հղում մեր սիրելի տեսչությանը, դասախոսական կազմին՝ նրանց ցուցաբերած հոգատար և բարյացակամ վերաբերմունքի համար:

Թող շնորհավոր լինի Ձեր բոլորի Ամանորը, սիրելի դասախոսներ և հարգելի ներկաներ: Թող 1988-ը լինի Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու համար հոգևոր մեր վերազարթոնքի, բարգավաճման, խաղաղ ու հոգեշահ աշխատանքի և ազգային եկեղեցական միասնականության տարի:

«Փառք ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն...»: «Սարգիս Դանդիլյանի խոսքից հետո երգչախումբը կատարում է «Վեհաց երգը»-ը, որից հետո իր «Տարեկերչի գիշերվա խոհեր» բանաստեղծության արտասանությամբ հանդես է գալիս Տ. Արամ վրդ. Բոջայանը: Ապա Ռուբեն սարկավազ Հարությունյանը կարդում է Վաչագան Հովհաննիսյանի «Նավավարը» բանաստեղծությունը, նվիրված Վեհափառ Հայրապետին: Այս բանաստեղծություններից հետո ճեմարանի սաները երգում են «Փրկչի ծնունդը»:

Սեղանատանը ուրախություն ու խանդավառություն է տիրում, երբ կարդացվում են ավանդություն դարձած «Կաղանդեքերը»: Կաղանդեքերի ավարտին բաժանվում են վիճակահանության տոմսերը. խաղարկվում են տասնյակ նվերներ:

Ապա իր օրհնության ու շնորհավորանքի խոսքն է ասում Վեհափառ Հայրապետը.

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍՔԸ

Շնորհավոր Նոր տարի:

Քերում եմ իմ օրհնությունը 1988 Նոր

տարվան և ձեզ բոլորիդ, մաղթելով ամենքիդ քաջառողջություն և նորանոր ներշնչանքներ, որպեսզի շարունակեք ձեր աշխատանքը մեր ընդհանուր առաքելության ճանապարհի վրա: Ծառ գոհ եղա՝ ներկա լինելով այս հանդեսին: Ծրագիրը, իմ կարծիքով, բավական հաջող էր և շատ լավ համարներ կային: Ինձ մասնավոր հուզում պատճառեց Հովհաննես Ծիրագի բանաստեղծությունը, որ արտասանվեց քիչ առաջ՝ «Ժոսոք Սփյուռքի հայության»: Ես, որ մեր վերադարձել Սփյուռքից՝ Հյուսիսային Ամերիկայից, շատ այժմեական և հուզումնալի հնչեց ինձ համար Հովհ. Ծիրագի այդ թեմավոր բանաստեղծությունը, որ իր տղամեղակությամբ շատ մոտիկ է իմ սրտին: Ես հաստատում եմ ճշմարտացիությունը Հովհ. Ծիրագի մի քիչ հոռետես արտահայտություններին Սփյուռքի հայության նկատմամբ: Իմ արտասահման եղած ընթացքին բազում առիթներով ես ելույթներ ունեցա: Սակայն երբեք, որևէ առիթով, որևէ ձևով չեմ արտահայտված այնպիսի ոգով, թե Սփյուռքի հայության գոյությունը ողբերգություն է: Ինչո՞ւ հուսահատություն մը ևս ավելացնեի ես, իբրև Ամենայն Հայոց կաթողիկոս: Ընդհակառակը, իմ խոսքերով փորձում էի ընդգծել, որ տվյալ պայմանների մեջ կացությունը պետք է ընդունենք իրապաշտորեն, ինչպես կա, և ազգովին աշխատենք, նույնիսկ գուցե օգուտ բաղել այդ ցրվածությունից: Պատմության լայն հորիզոնի վրա մենք փաստորեն Սփյուռքի հայությունը քաջ առ քաջ կորցնում ենք և պիտի կորցնենք հետզհետե: Պիտի մնա միայն կենդանի սյունը հայ ազգի՝ Մայր Հայրենիքը: Թեև ոմանք արհամարհում են Մայր Հայրենիքը, նույնիսկ փախչում են մեր Հայրենիքից, ավելի ճոխ կյանք ապրելու համար: Ծշմարիտ է, այնտեղ՝ Ամերիկայում, անշուշտ, կյանքը ավելի ճոխ է և մարդիկ հարստանալու ավելի հնարավորություններ ունեն: Բայց արդյոք հայ մարդը, որ ինքզինքը քիչ-շատ հայրենասեր է նկատում, մի՞թե այդ տվյալներով պետք է առաջնորդվի...

Ռումինիա 1948-ին, երբ մեր էի վարդապետ ձեռնադրվել, առիթը ունեցա ծանոթանալու ռումինացի մի գեղապետի հետ, որի ազգանունը՝ Նավասարդ, ծագումով հայ, Անիի գաղթականության սերունդներից: Հետը մի քիչ վիճեցինք: «Մի ժողովուրդ,—ասաց նա,—որ հեռանում է իր մայր հողից, նա ժողովուրդ չէ, արժանի չէ ազգություն կոչվելու»: Մի քիչ չափազանցված, բայց ինչ-որ ճշմարտություն էր անշուշտ: Մենք՝ այստեղ ապրողներս, մենք՝ հայ հոգևորականներս մանավանդ, մեր

ճակատագիրը կապած ենք այս երկրի հետ: Եվ մեր կյանքի նպատակը դարձրել ենք ծառայել մեր Եկեղեցուն: Մեր Եկեղեցուն, որ մեր օրերին Մայր Հայրենիքում վերագարթոնքի շրջան է ապրում: Դուք բոլորդ ականատես եք լինում, թե ինչպես մեր ժողովուրդը սիրով, հարգանքով և նվիրումով նույնիսկ մոտենում է մեր Եկեղեցուն: Նույնիսկ ոչ հավատացյալները հարգում են մեր Մայր Եկեղեցին, աշխատում են մեր Եկեղեցվո զորացման համար այստեղ: Եվ այդ ընթացքի մեջ ենք մենք այսօր: Դա շատ մխիթարական է և ոգևորիչ մեզ համար: Եվ մենք պետք է մեր ուժերը կենտրոնացնենք՝ առավելապես մեր հայրենիքի մեջ մեր Եկեղեցին զարգացնելու, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը զորացնելու, մեր ճեմարանը զորացնելու, ավելի և ավելի պատրաստված, լուսամիտ, հավատավոր միաբաններ պատրաստելու և ճակատաբաց դիմելու դեպի մեր ապագան: Եվ վստահ եղեք, որ արտասահմանի հայությունը հետևում է այս երևույթներին: Նրանք էլ ոգևորված են:

Ահա այս ուրախությամբ, այս հավատքով և այս լավատեսությամբ կխորհիմ, պետք է դիմավորենք Նոր տարին և աղոթենք, որ Աստված խաղաղություն պարգևի աշխարհին, որպեսզի մեր կյանքը չխանգարի և ապահովության պայմանների մեջ շարունակենք մեր առաքելությունը նորանոր եկեղեցաշեն իրագործումներով: Ամեն:

ԱՄԱՆՈՐՅԱ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ. ՄԱՅՐ
ՏԱԾԱՐՈՒՄ

Հունվարի 1-ին, ուրբաթ.—Կաղանդ, տալեմուտ:

Նոր տարվա առաջին օրը ս. պատարագով սկսելը Հայ Եկեղեցու ավանդություններից մեկն է դարձել:

Նոր տարվա առաջին օրն է, առավոտյան ժամը 10.30-ը: Մայր տաճարում, Ավագ ս. սեղանի վրա, Ամանորյա ս. պատարագ է մատուցում հոգևոր ճեմարանի տեսուչ Տ. Եզնիկ քհն. Պետրոսյանը:

Ս. պատարագին ներկա է Վեհափառ Հայրապետը:

Հավարտ ս. պատարագի Իջման ս. սեղանից հավոր պատշաճի քարոզ է խոսում պատարագիչ տեր հայրը՝ «Եթե մատուցանիցես զպատարագ քո ի վերայ սեղանոյ, և անդ յիշեսցես եթե եղբայր քո ունիցի ինչ խէթ զքէն, թող զպատարագն քո առաջի սեղանոյն, և երթ նախ հաշտես ընդ եղբոր քում, և ապա եկեալ մատուցիր

զպատարագն քո» (Մատթ. Ե 23—24) քննարանով:

Քարոզից հետո, Իջման ս. սեղանի առջև, հանդիսավորությամբ կատարվում է Հայրապետական մաղթանք:

Հավարտ արարողությանց, Վեհափառ Հայրապետը եկեղեցական թափորով առաջնորդվում է Վեհարանի ընդունելության սրահ, ուր ընդունում է Մայր Աթոռի միաբանության շնորհավորանքները: Միաբանության անունից Հայոց Հայրապետի Նոր տարին շնորհավորում է Մայր Աթոռի դիվանապետ գերաշնորհ Տ. Ներսես արքեպս. Պոպապալյանը:

Վերջում Վեհափառ Հայրապետը ջերմագին շնորհավորում է Մայր Աթոռի միաբանության Նոր տարին և տալիս իր հայրական օրհնությունները:

Ս. ԾՆՆԴԻՅԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ՄԱՅՐ ԱԹՈՐՈՒՄ

Հունվարի 5-ին, երկուշաբթի.—Ծրագալոյց Ծննդեան և Աստուծայանությունեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Յուրաքանչյուր տարի մեծ շուքով են նշվում Ս. Ծննդյան հանդիսությունները Մայր Աթոռում: Այդ օրը բազմահազար հավատացյալներ են ուխտի գալիս Ս. Էջմիածին, հոգեկան ցնծություն ու բերկրանք ստանալու սրբազան արարողություններից:

Այս տարի ևս, հունվարի 5-ին, Մայր տաճարը լի էր հավատացյալներով: Օրվա մեծ տոնի առթիվ, ժամը 17-ին, Մայր տաճարում տեղի ունեցան «Ծաշու» և «Երեկոյան» ժամերգություններ: Եկեղեցական հանդիսավոր թափորով Մայր տաճար է առաջնորդվում Վեհափառ Հայրապետը:

Օրվա տոնին համապատասխան կարգացվում են Ս. Գրոց համապատասխան հատվածներ: Հոգևոր ճեմարանի չորս ուսանողներ Ավագ խորանից ընթերցում են Դանիել մարգարեի «Երից մանկանց» օրհներգությունը:

Ընթերցումներից հետո սկսվում է Ծրագալոյցի ս. պատարագը: Ավագ սեղանի վրա հոգեպարար ս. պատարագ է մատուցում Մայր Աթոռի դիվանապետ գերաշնորհ Տ. Ներսես արքեպս. Պոպապալյանը և «Հայր մեր»-ից առաջ հավոր պատշաճի քարոզ խոսում:

«Յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն»:

«Ծնաւ նոր արքայ ի Բեթղեհէմ քաղաքի: Որդիք մարդկան օրհնեցէք, զի վասն մեր մարմնացաւ» (Ծարական):

Սիրելի հավատացյալներ,
Ծրագրայուցի այս լուսավառ երեկոյան
խոսքերում բազմությամբ հավաքվել ենք
Սուրբ Էջմիածնի լուսո հորանների առաջ,
տոնախմբելու մեր Տրոշ Հիսուս Քրիս-
տոսի Սուրբ Ծննդյան և մարդկության
խորհուրդը:

Այս երեկո վերստին ուրախ դողանքում
են մեր դարավոր Եկեղեցու զանգակները,
ավետելով ամենուր մեր Փրկչի Ծննդյան
ավետիսը սրբազան շարականագրի բառե-
րով. «Ծնվեց մոր արքա Բեթղեհեմ քա-
ղաքում. որդիք մարդկան օրհնեցեք, որով-
հետև նա մեզ համար մարմնացավ»:

Մտովին հետևում ենք այս պահին ա-
վետարանիչ Դուկասի պատումին, այնտեղ
կարդում ենք Մեսիայի Ծննդյան մանրա-
մասնությունների և հատկապես նրա
Ծննդյան առթիվ կատարված զարմանալի
հրաշքի մասին: Աստվածահայտնության
առթիվ կատարված հրաշքի միակ ականա-
տես վկաներն են դառնում, տարօրինակ
կերպով, պարզ ու խոնարհ հովիվները, ո-
րոնք Բեթղեհեմի շրջակայքում գտնվող ա-
րտավայրերում իրենց հոտի գիշերային
պահպանությունն էին անում:

Մարդկության խորհուրդը տեղի էր ու-
նենում այն օրերին, երբ Հռոմի Օգոստոս
կայսրը հրաման էր արձակել մարդահա-
մար կատարելու իր կայսրության սահման-
ներում, այն օրերին, երբ Ասորիքի դատա-
վորն էր Կյուրենիոսը: Համաձայն մարդա-
համարի հրամանի, ամեն անհատ պետք է
հաշվառման ենթարկվեր իր նախնիների
քաղաքում, և որովհետև Հովսեփը՝ Մարիա-
մի խոսեցյալը, Դավթի գեղից էր, ըստ օ-
րենքի պետք է Բեթղեհեմ գար՝ այնտեղ
արձանագրվելու համար:

Այն ժամանակ մարդիկ ճամփորդում էին
նախնական փոխադրամիջոցներով, այդ
իսկ պատճառով, շատ հավանաբար, Գա-
լիլիայի Նազարեթ քաղաքից մինչև Հրեաս-
տանի Բեթղեհեմ քաղաքը հասնում էին
նվազագույնը չորս կամ հինգ օրից: Այս
առթիվ Հովսեփին ընկերակցում էր նրա
խոսեցյալը՝ Մարիամը, որ հղի էր և նրա
հղության վերջին օրերն էին:

Երբ նրանք հոգնաբեկ հասնում են Բեթ-
ղեհեմ, Մարիամը երկուների վերջին ցա-
վերի մեջ էր: Փորձում են տեղում մի օթե-
վան գտնել, բայց իզուր. բոլոր օթևանները
գրադեցված էին նախօրոք: Ստիպված նը-
րանք քաղաքի ծայրամասում գտնվող մի
քարայր են մտնում, ուր ընտանի կենդա-
նիներ էին մակաղում, և այնտեղ են ա-
պաստանում: Ահա այս քարայրում էլ ծնե-
վում է աշխարհի Փրկիչը՝ Հիսուս:

Հիսուսի շնորհաբեր Ծննդյան պահին,

Բեթղեհեմի շրջակա դաշտերում իրենց
հոտի պահպանությունը կատարող պար-
զունակ հովիվների աչքի առաջ պարզվում
է մի փառափառ հրաշք: Բացվում են դըր-
ները երկնքի, որտեղից հորդում են լույսի
հեղեղներ, որոնք ավելի պայծառ էին, քան
մինչ այդ երկնքում շողարձակող Բեթղե-
հեմի աստղը, և երկնքից գունդ-գունդ
հրեշտակներ ցնծագին երգերով իջնում են
երկիր և ավետիս քերում մարդկությանը՝
ասելով. «Փառք ի բարձունս Աստուծո,
երկրի վրա խաղաղություն, մարդկանց մեջ
եղբայրություն»:

Անտեղյակ և ապշահար հովիվները, ա-
նակնկալ այս տեսիլքի հայտնությունից
սթափվելուց հետո, որոշում են գնալ Բեթ-
ղեհեմ՝ այնտեղ տեղեկանալու կատարված
հրաշքի ստուգության մասին: Հասնելով
Ծննդյան այրը, նրանք երկյուղածությամբ
երկրպագում են Փրկչի մատրի առաջ և
փառաբանում Աստծուն իրենց շնորհված
այս պարզևի համար:

Սիրելի հավատացյալներ, մեր Տիրոջ
Ծննդյան օրվանից ահավասիկ անցել են
շուրջ երկու հազարամյակներ: Սակայն նրա
ծննդյան լուսաշող իրականությունը դեռ
մնում է ամեն մի քրիստոնյայի համար իր-
րև մշտանորոգ խորհուրդ փրկության: Հի-
սուսի անձով Աստված ինքը մարմնացավ,
երբ հասել էր աստվածահայտնության պա-
հը, երբ մարդկությունը իր բոլոր հնարա-
վոր միջոցները կորցրել էր ճանաչելու ի-
րականությունը, կորցրել էր փրկության
հույսը և խաբսափում էր անհուսության
բավիղներում: Մարդկության խորհուրդով
Աստված իր լուսավոր դեմքն է բացահայ-
տում մարդկությանը իբրև արդյունք նրա
հանդեպ իր ունեցած անսահման սիրո:

Այսպիսով՝ իրականանում և մարմին են
զգենում Հին Կտակարանի իմաստուն մար-
գարեների կանխագուշակությունները Մե-
սիայի գալստյան մասին. «Ահա կոչս լուսա-
ցի, ծնցի որդի և կոչեցես զանուն նորա
Էմմանուէլ» (Եսայի):

Հիսուս իր կյանքը տվեց մարդկության
համար: Նրան սովորեցրեց կյանքի և ճշ-
մարտության ճանապարհը, քարոզեց եղ-
բայրություն, կատարեց բազում հրաշք-
ներ՝ տալով սպեղանի տառապող մարդ-
կության բոլոր ցավերին, ապա մույն մարդ-
կանց կողմից, իբրև մեղապարտ, դատա-
պարտվեց մահվան և խաչի վրա իր ան-
մեղ արյունը թափեց մեր մեղքերի քալու-
թյան համար, այսինքն՝ ի սեր մարդկու-
թյան:

Դարեր են անցել, երկար դարեր աստ-
վածահայտնության այն երջանիկ օրերից:
Թվում էր, թե մարդկությունը կփոխվեր,

աստվածամանությունը նոր ուղի կբացեր նրա առաջ, բայց այդ տեղի չունեցավ. անարդարությունն ու ընչաքաղցությունը իրենց արմատները խորն էին խրել մարդկանց սրտում, քենն ու ատելությունը ճյուղավորվել էին, պատերազմների, կոտորածների, ցեղասպանության թիվը գնալով ավելացել էր: Մարդիկ այնպիսի ահավոր զենքեր էին պատրաստել, որ դրանցով թշնամու հետ նաև իրենք իրենց կարող էին ոչնչացնել:

Աստվածային կյանքը, որպես պարզև տրված մարդկությանը, արդեն կանգնել էր աղիավետ կորստյան ահավոր վտանգի առաջ: Ո՛վ պիտի դադարեցներ այս զինարշավը, ո՛վ զգաստության պիտի հրավիրեր մարդկությանը, և ո՛վ հաշտության սերմեր պիտի ցաներ հակառակորդ կողմերի դեկավարների սրտերում:

Վերստին հրաշքը կատարվեց: «Թուլացան կորույիզ հաստաձիգ աղեղաց»: Զինարշավը նվազեց, մարդասիրությունը ընձյուղեց, հակամարտ կողմերի միջև լարվածության տեղատվություն սկսվեց, և ահա մոլորակի մարդկությունը ցնծագին բացականչություններով ողջունեց անցյալ դեկտեմբերի 7-ի հանդիպումը Վաշինգտոն քաղաքում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների նախագահ Ռոնալդ Ռեյգանի և Սովետական Միության Կոմունիստական կուսակցության գլխավոր քարտուղար Մ. Ս. Գորբաչովի միջև:

Սիրելի հավատացյալներ, Հայաստանյայց Եկեղեցին, աշխարհի բոլոր քրիստոնեական Եկեղեցիների հետ ջերմորեն ողջունեց բարձր մակարդակի սույն հանդիպումը՝ մատթելով, որ առաջիկա ամիսների և տարիների ընթացքում հնարավոր դառնա ամբողջական զինաթափությունը, և մարդիկ ապրեն այս աշխարհում իբրև հավասար իրավունքներ վայելող եղբայրներ և քույրեր՝ խաղաղության և սիրո հովանու ներքո:

1987 թվականի հոկտեմբեր և նոյեմբեր ամիսները Հայաստանյայց Եկեղեցու և ընդհանրապես ամբողջ հայ ժողովրդի և ի մասնավորի ԱՄՆ-ի ու Կանադայի հայության համար եղան խանդավառության և հոգևոր լիցքավորման ամիսներ: Այդ շրջանում Ամենայն Հայոց Հայրապետը՝ Նորին Սրբություն Տ. Ս. Վազգեն Ա. կաթողիկոսը, հովվապետական այցելությամբ գտնվում էր ԱՄՆ-ում և Կանադայում:

Սույն հովվապետական այցելության ընթացքում, Հայոց Հայրապետը մի շարք կարևոր հանդիպումներ ունեցավ պետական պաշտոնական անձնավորությունների հետ, այդ թվում՝ ԱՄՆ-ի մեծարգո նախա-

գահ Ռեյգանի, Միացյալ Ազգերի Կազմակերպության գլխավոր քարտուղար Պերես Դե Կունյարի, Կալիֆոռնիայի նահանգապետ Զորջ Դեոքսեյանի, Նյու Յորքի քաղաքագլուխ Էդվարդ Քոչի, Կանադայի Օնթարիո նահանգի վարչապետ Դեվիդ Պետերսոնի և այլ պետական կարևոր անձնավորության հետ:

Վեհափառ Հայրապետը իր հովվապետական այցելության ընթացքում նաև հնարավորություն ունեցավ ամրապնդելու Էկումենիկ միջեկեղեցական կապերը Հայ և քրիստոնեական քույր Եկեղեցիների ներկայացուցիչների միջև: Առանձնապես սիրալիր հանդիպումներ տեղի ունեցան օրթոդոքս, եպիսկոպոսական, կաթոլիկ և ավետարանական Եկեղեցիների ղեկավար անձանց հետ:

Հովվապետական սույն այցելության ընթացքում, Հայոց Հայրապետը ԱՄՆ-ում և Կանադայում ավելի քան տասը քաղաքներ շրջեց, իր հոգևոր զավակներին այցելեց, իր օրհնությունը բաշխեց, խաբրիկներ տարավ վերածաղկող Հայաստան աշխարհից և հայրենի մեր ժողովրդից, ի սկիզբն աշխարհի ցրված հայ ժողովրդի տարաբախտ զավակներին: Այսպիսով մեր ժողովրդի մեկությունը մի անգամ ևս վերահաստատվեց, և դա արտահայտվեց խանդավառության, ուրախության արցունքների, ծափերի և սիրազեղ աջահամբույրների միջոցով: Հայոց Հայրապետը նմանվեց նոր ժամանակների Նոյան աղավնու, որը խաղաղության ուտը իր շրթին՝ այցելության է գնում իր տարապիտու պանդուխտ զավակներին:

Սիրելի հավատացյալներ, այսօր խորհրդապետ Բեթդենհեմի այդի փոխարեն՝ մեր սրտերում ծնվում է Աստվածորդին: Սուրբ Ծննդյան այս երջանկաբեր պահին, փառք տանք միասնաբար առ մարմնացյալն Աստված և վերստին հայցենք նրանից, որ մեր աշխարհին շնորհի խաղաղություն և ժողովրդների միջև հաստատի եղբայրություն:

«Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ»:

Ձեզ և մեզ մեծ ավետիս: Ամեն:

Այնուհետև, ս. պատարագի ավարտին, Վեհափառ Հայրապետի նախագահությամբ, տեղի է ունենում Ս. Ծննդյան նախատոնակի կարգը:

«Քրիստոս ծնաւ և յայտնեցաւ» և «Ստորհորդ մեծ և սքանչելի» շարականները հավատացյալ ժողովրդին ավետում են Քրիստոսի Ս. Ծնունդը:

Նախատոնակից հետո Վեհափառ Հայրապետը թափորով առաջնորդվում է Վեհարան, ուր Մայր Աթոռի միաբանությունը

Նորին Սրբությանը շնորհավորում է Ս. Ծննդյան մեծ տոնի առթիվ:

Նույն օրը, երեկոյան ժամը 20.30-ին, Հազարապատի միաբանական սեղանատանը հավաքվում է Մայր Աթոռի միաբանությունն ու հոգևոր ճեմարանի ուսանողությունը: Ավանդության համաձայն, օրվա մեծ տոնի առթիվ, օրհնվում են Մայր Աթոռի աղն ու հացը, ապա ներկաները վայելում են Ծննդյան ավանդական ճավականիքը:

Հունվարի 6-ին, չորեքշաբթի.—Տօն Ծննդեան և Աստվածայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Այսօր մեր Տիրոջ՝ Հիսուսի Քրիստոսի Ծննդյան և Աստվածհայտնության մեծ տոնի առթիվ Մայր տաճարում, Ավագ խորանի վրա, հանդիսավոր ա. պատարագ է մատուցում Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը:

Մայր տաճարը լեի-լեցուն է հավատացյալների խորունկ քաղմությամբ, որոնք եկել են մեկ անգամ ևս լսելու ուրախ ավետիսը՝ «Քրիստոս ծնաւ և յայտնեցաւ»:

Ա. պատարագի ընթացքում ա. սեղանին և Վեհափառ Հայրապետին սպասարկում

էին Վիրահայոց թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Գևորգ եպս. Սերադարյանը, Աստղիկ վրդ. Սրիսուակեայանը, Սերովբե արք. Իսախանյանը և սարկավագաց դասը:

«Հայր մեր»-ից առաջ պատարագիչ Վեհափառ Հայրապետը Ս. Ծննդյան և Աստվածհայտնության տոնի առթիվ սրտատույ թարուզ խոսեց, շնորհավորելով ի Հայաստան և ի Սփյուռն աշխարհի բովանդակ հայության Նոր տարին և Ս. Ծնունդի տունը (տես էջ 3):

Հավարտ ա. պատարագի Վեհափառ Հայրապետը Ավագ խորանի վրա կատարում է Զորահյաց հանդիսավոր կարգը՝ ոգեկոչելով հիշատակը Ս. Հովհաննես Մկրտչի ձեռքով Հորդանան գետում Քրիստոսի մկրտության:

Հավարտ եկեղեցական արարողությանց Վեհափառ Հայրապետը եկեղեցական թափորով հանդիսավորությամբ առաջնորդվում է Վեհարան, ուր ընդունում է քաղում շնորհավորանքներ Ս. Ծննդյան տոնի առթիվ:

Տ. ԱՐԲԱՀԱՄ ԱՐԴ. ՄԿՐՏՅԱՆ

